Öğretmen Adaylarının Hoşgörü ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi*

Investigation of Teachers Candidates' Tolerance and Life Satisfaction Levels

Yavuz Ercan Gül** - Akmatoli Alimbekov****

Abstract: In this study, it was aimed to investigate the tolerance and life satisfaction levels of teacher candidates according to some variables. Therefore, as the main problem of the research, "Do the levels of tolerance and life satisfaction of teacher candidates differ according to some variables?" question has been determined. The teachers, who are the implementer of the education programs, have a significant effect on the correct training of the next generations since they are in direct contact with the students. Students who will be trained by teachers with high tolerance levels are also expected to be tolerant. This study will contribute to determining the tolerance and life satisfaction levels of future teachers. It is a descriptive study prepared in relational screening model, which is one of the quantitative research methods. The sample of the study consists of 771 prospective teachers studying in the education faculties of three different universities in 2018. In this study, Teacher Candidate Tolerance Scale and Life Satisfaction Scale were used. Independent samples t-test and One Way Anova analysis were used to determine binary differences in data analysis. Pearson Product-Moment Analysis was used to determine the relationship between the two variables, and Linear Regression Analysis was used to determine the predictor of life satisfaction levels of teacher candidates' tolerance levels. As a result of the research, it was determined that tolerance and life satisfaction levels of teacher candidates were high. Again, according to the findings obtained in the study, it has been determined that the tolerance levels of teacher candidates differ in favor of male teacher candidates according to gender variable, and whether there is a significant difference in age and family according to variables. It has been determined that the tolerance levels of teacher candidates differ according to the class variable. It was seen that the life satisfaction levels of teacher candidates did not show a significant difference according to gender, age, presence of teachers in the family and class variables. It has been concluded that there is a positive and significant relationship between teacher candidates' tolerance tendency levels and life satisfaction levels. In addition, it was concluded that the tolerance levels of prospective teachers are a significant predictor of life satisfaction.

** Bu çalışma Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü'nde tamamlanmış bir doktora tezinden türetilmiştir. Çalışmanın verileri 2018 yılında toplanmış ve 2019 yılı içerisinde sisteme yüklenmiştir.

** Dr., Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Dr., Kyrgyzstan Turkey Manas University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Educational Sciences

ORCID 0000-0002-8191-2647

yavuz.gul@manas.edu.kg

*** Prof. Dr. Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Prof. Dr., Kyrgyzstan Turkey Manas University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Educational Sciences

ORCID 0000-0002-8376-529X

akmatoli.alimbekov@manas.edu.kg

Cite as/ Atıf: Gül, Y. E. & Alimbekov, A. (2020). Öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi, *Turkish Studies - Education*, 15(2), 831-849. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.39864>

Received/Geliş: 21 November/Kasım 2019

Checked by plagiarism software

Accepted/Kabul: 21 April/Nisan 2020

Published/Yayın: 30 April/Nisan 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

CC BY-NC 4.0

Structured Abstract: Introduction: Today, increasing racism, the damage of global peace, the increase of social intolerance and many more reasons make it necessary to focus on tolerance more seriously. Tolerance is a vital value for a society to live together and in peace. The spread of tolerance concerns all layers of society such as political, economic, cultural and educational. The development of society depends on the individuals who compose these layers to approach each other with tolerance.

"Life satisfaction", which has been the focus of positive psychology for a long time, or "subjective well-being" as it is used in psychology, and is used to question the life of a person, is a way of individually expressing the overall quality of a person's life as a positive judgment.

Teachers have to have educational feature in addition to their teaching qualifications in the education system. This will be possible by having sufficient knowledge about the profession and carrying professional values. One of the important aspects of the trainer is that it carries values related to its field as well as information about its field. Teachers have to carry values related to their fields in addition to their own field knowledge.

Teachers are models for children that they take after their parents. For this reason, teachers are not only people who transfer knowledge and solve problems, but also those who set an example in students' knowledge, skills and attitudes. It is known that the behavior of teachers as well as their knowledge has an effect on the student. Teachers who have positive behaviors will be a good model for students as well as enabling more effective learning to emerge.

The values carried by teachers affect the students and therefore the next generation. Tolerance is among the important values that teachers should bear. Although there are many studies on tolerance and life satisfaction in the literature, there is no study that directly examines the tolerance and life satisfaction of prospective teachers together. For this reason, it was aimed to determine the tolerance and life satisfaction levels of prospective teachers in the study.

Method

This study, which is a descriptive research within the framework of the quantitative paradigm, was prepared in the relational screening model. Within the framework of this model, the tolerance and life satisfaction levels of prospective teachers were determined. Besides, in the research, prospective teachers; Levels of relationship between tolerance and life satisfaction, tolerance and differentiation in life satisfaction according to some variables were tried to be described.

Stratified random sampling technique was used to determine the sample. In accordance with the stratified random sampling technique, layers were determined from within the universe. The determination of the sub-samples in each of the layers was made by cluster sampling technique. The selection of the participants included in the sub-samples was made by simple random sampling in which everyone has the opportunity to participate in accordance with the purpose of the research. Measurement tools were applied to 771 prospective teachers in total.

Two measuring tools were used in the research. The first of these is the Teacher Candidates Tolerance Scale, which was developed by Gül and Alimbekov (2018) to determine the tendency of teacher candidates' tolerance. The other measurement tool is the Life Satisfaction Scale, developed by Diener et al. (1985) and later adapted to Russian by Gül (2018).

Findings and Discussion

The tolerance tendency levels of the pre-service teachers were determined. The average score of the pre-service teachers obtained from the scale of tolerance was found to be 3.89. This shows that teacher candidates' tolerance levels are quite high. It can be said that the high level of tolerance among teacher candidates is due to the fact that students have not yet faced with serious problems of life.

According to the findings obtained by analyzing the data, the levels of tolerance and life satisfaction levels of pre-service teachers were determined. Again, according to the findings obtained in the study, it has been determined that the tolerance levels of teacher candidates differ in favor of male teacher candidates according to the gender variable, and whether there is a significant difference between age and family teachers or not. It has been determined that the tolerance levels of teacher candidates differ according to the class variable. It was observed that the life satisfaction levels of teacher candidates did not differ significantly

according to gender, age, presence of teachers in the family and class variables. It has been concluded that there is a positive and significant relationship between teacher candidates' tolerance tendency levels and life satisfaction levels. In addition, teacher candidates' tolerance levels are a significant predictor of their life satisfaction.

According to the class variable, which is another result obtained in the research, there has been a decrease in the tolerance and life satisfaction levels of teacher candidates due to the increase in the class level. It can be said that this is an expected result. Because tolerance is not a value that comes from the family to the child genetically, it is a value that the individual gains according to the values and judgments of the society in which he lived. Therefore, there will be a negative change in the level of tolerance and satisfaction with the fact that the students who have just started to college have just met with the university environment and they have started to give more attention to the difficulties of life as their class level increases.

One of the important results obtained in this research is that there is a positive relationship between teacher candidates' tolerance and life satisfaction. Teachers, who are the implementer of educational programs, are of primary importance in raising the next generation as tolerant. Therefore, a teacher with a high level of tolerance is expected to raise his students as tolerant individuals. Teachers' level of tolerance should be known before taking this profession and measures should be taken in this direction. It is thought that the results of this study will contribute in this context, and therefore will serve to predict and increase teachers' tolerance values.

- In the study, the tolerance and life satisfaction tendencies of prospective teachers were examined according to gender, age and class variables. Tolerance and life satisfaction tendencies can be examined according to different variables.

- In this study, only the relationship and the difference between the two scales was examined. Using different scales, teacher candidates' tolerance and life satisfaction can be examined.

- In this study, the tolerance and life satisfaction of prospective teachers were investigated. Future researchers can explore variables that affect the tolerance and life levels of prospective teachers.

Keywords: Tolerance, Life Satisfaction, Value, Teacher Candidates, Teacher Education.

Öz: Bu araştırmada öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırmanın temel problemi olarak öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum düzeyleri bazı değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır? sorusu belirlenmiştir. Eğitim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenler, öğrenciler ile birebir iletişim içerisinde olmalarından dolayı gelecek kuşakların doğru bir şekilde yetiştirilmesi konusunda önemli bir etkiye sahiptirler. Hoşgörü düzeyi yüksek olan öğretmenlerin yetiştireceği öğrencilerin de hoşgörülü olması beklenmektedir. Bu çalışma geleceğin öğretmenlerinin hoşgörü ve yaşam doyum düzeylerinin belirlenmesine katkı sağlayacaktır. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde hazırlanmış betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemi 2018 yılında üç farklı üniversitenin eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan toplam 771 öğretmen adayından oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği ve Yaşam Doyum Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde ikili farkların belirlenmesi adına Bağımsız Örneklem t-testi ile tek yönlü varyans analizinden, İki değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Pearson Momentler Çarpımı analizinden ve öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin yaşam doyum düzeylerini yordama durumunun belirlenmesi için de Doğrusal Regresyon Analizi'nden yararlanılmıştır. Verilerin analizi ile elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri ile yaşam doyum düzeyleri yüksek olarak belirlenmiştir. Yine araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmen adayları lehine farklılaştığı, yaş ve ailede öğretmen olup-olmaması değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin sınıf değişkenine göre ise farklılaştığı belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeylerinin ise cinsiyet, yaş, ailede öğretmen olup-olmaması ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının hoşgörü eğilim düzeyleri ile yaşam doyum düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin yaşam doyumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hoşgörü, Yaşam Doyumu, Değer, Öğretmen Adayları, Öğretmen Yetiştirme.

Giriş

İnsanın mutluluktan anladığı şey ...

Asla ulaşamayacağı ve eline geçmeyecek bir şeydir;

Çünkü insanın fitratı, mülkiyet ve zevk içinde herhangi

bir yerde durma ve tatmin olma türünde değildir.

Immanuel Kant

(1987)

Günümüzde ırkçılığın artması, küresel barışın zedelenmesi, toplumsal hoşgörüsüzlüğün çoğalması ve daha sayılabilecek birçok neden hoşgörünün üzerinde daha ciddi durulmasını gerekli kılmaktadır. Hoşgörü bir toplumun bir arada ve barış içerisinde yaşayabilmesi için hayati öneme sahip bir değerdir. Hoşgörünün yaygınlaşması toplumun siyasi, ekonomik, kültürel ve eğitim gibi bütün katmanlarını ilgilendirmektedir. Toplumun gelişimi bu katmanları oluşturan bireylerin birbirlerine hoşgörü ile yaklaşımlarına bağlıdır (Gündüz, 2019; Widmalm, 2005).

Literatürde “hoşgörü” kavramına ilişkin farklı tanımlama ve açıklamalarda bulunduğu dikkati çekmektedir. Bu tanımlama ve açıklamaların bir kısmında kavramsal analizler yapılmaya çalışılırken bir kısmında da daha çok içerik ve işlevlerinin önplanda tutulduğu söylenebilir. Bundan dolayı hoşgörü konusunda kesin bir tanım yapmak oldukça güçtür (Доранова, 2016). Hoşgörü konusunda yapılmış çok sayıda tanım vardır. Bunlardan birisi C. Kavcar’ın “savundukları görüşler ve açığa vurdukları duygular bizimkilerle çelişen kimseleri sabırla karşılama, hoşgörme demektir.” (1995:1) şeklindeki hoşgörü tanımıdır. Yani karşımızda bulunan kişinin görüşleri bizimkiler ile taban tabana zıt olsa da, bu kişinin görüşlerine saygı duymak ve düşmanca tavır takınmamak demektir. Hoşgörü o kadar önemlidir ki ünlü Fransız Düşünür Voltaire’in (Voltaire’den aktaran Memduhoğlu, 2007:47) “Düşüncelerinize hiç katılmıyorum, ama onları savunabilmeniz için canımı veririm” sözü durumu özetlemektedir.

Kaymakcan (2008) ise hoşgörüsüzlüğü kişinin sahip olduğu görüş ve inançlarının diğer insanlarınkinden daha üstün görmesi düşüncesi şeklinde açıklayarak; hoşgörünün amacının ise insanları insan olarak görmek ve onuruna saygı göstermek olduğunu vurgulamıştır.

Hoşgörü değeri, birçok tanıma sahip olmakla birlikte, çeşitli boyutları da içerisinde bulunduran bir değerdir. Birçok araştırmacı hoşgörüyü farklı boyutlarda incelemişlerdir. Bu araştırmacıların birisi olan Аксенов (2011) “Hoşgörünün Tarihi Yönleri” isimli makalesinde hoşgörünün üç boyutta incelendiğini aktarmaktadır. Bu boyutları katlanabilirlik, sabırlılık ve açıklık olarak sıralamıştır. Katlanabilirlik; sevmediğimiz ve hoşumuza gitmeyen bir kişi veya durum karşısında sergilediğimiz pozitif durum olarak ifade edilebilir. Sabırlılık; farklı düşüncelere ve durumlara sabırla yaklaşmak anlamını taşımaktadır. Açıklık ise; tüm önyargılardan arınmış olarak, kişinin her türlü fikre ve düşünceye karşı saygılı olması demektir. Hoşgörünün farklı boyutlarını ele alarak inceleyen diğer bir araştırmacı ise Vogty’dır (akt. Marjoka, 2012). Vogty’ye göre hoşgörünün politik hoşgörü, ahlaki hoşgörü ve sosyal hoşgörü olmak üzere üç alt boyutu veya türü bulunmaktadır. Siyasi hoşgörüyü; konuşma yapma, gösteri yapma, broşür dağıtma, toplantı yapma gibi durumlara hoşgörü ile yaklaşmak şeklinde açıklamaktadır. Çünkü hoşgörü demokrasi rejiminin ayrılmaz bir parçasıdır (Sullivan, Piereson & Marcus, 1993). Ahlakî hoşgörü ise; kişinin özel hayatı ve cinsiyet seçimi ile alakalı olan bir durumdur. Sosyal hoşgörü ise; kişinin etnik kimliği ve dış görünüşü ile ilgili ve insanların renklerine veya dillerine saygı duymak anlamını taşımaktadır (Marjoka, 2012). Tarhan (2014) ise hoşgörüyü pozitif ve negatif olmak üzere ikiye ayırmıştır.

Negatif hoşgörüyle, kişinin karşı tarafa sabır ve tahammül göstermesine rağmen dinlememesini, diğer bir deyişle pasif dinlemeyi anlatırken, pozitif hoşgörüyle de, karşıdakine sabır gösterirken aynı zamanda onu dinleyen ve anlamaya çalışan, aktif bir dinleme ön plandadır.

Uzun zaman boyunca pozitif psikolojinin odağı olan “Yaşam kalitesi” veya psikolojide kullanıldığı adıyla “özel iyi oluş” diye ifade edilen ve kişinin hayatını sorgulamak için kullanılan “Yaşam doyumu” bir kişinin hayatının genel kalitesini bireysel olarak pozitif yargılama durumu olarak açıklama şeklidir (Veenhoven, 1991; Dağlı & Baysal, 2016). Yaşam kalitesi, ilk olarak 1961 yılında Neugarten tarafından “yaşam doyumu” ismiyle ortaya atılmış ve daha sonraları yaşam doyumu, yaşam kalitesi, mutluluk, psikolojik iyi oluş gibi kavramlar altında birçok araştırmaya konu olmuştur. Yaşam kalitesi kişinin gerçek hayatı ile ulaşmak istediği hayatın karşılaştırılması ile ortaya çıkmaktadır (Özer & Karabulut, 2003).

Toplumsal hayatta insanları nelerin mutlu ettiği ve nelerin üzüntüye sebep olduğu konusunda uzun zaman filozoflar kafa yormuşlardır. Psikologlar ise pozitif psikolojiyi, diğer bir deyişle bireylerin özel iyi olma durumu veya mutlu olma durumunu ihmal etmişlerdir (Seligman, 2010). Özel iyi oluş konusunda özellikle Diener ve Griffin birçok araştırma (1984) yapmışlardır. “Yaşam kalitesi” veya psikolojide kullanıldığı adıyla “özel iyi oluş” diye ifade edilen ve kişinin hayatını sorgulamak için kullanılan “Yaşam doyumu” ifadesi, bir kişinin hayatının genel kalitesini bireysel olarak pozitif yargılama durumu olarak da açıklanmaktadır (Veenhoven, 1991; Dağlı & Baysal, 2016). Buna bağlı olarak, hayatında mutlu bir an yaşayan bir insanın o anki ruh durumuna bağlı olarak yaşam doyumu yüksek çıkması, bunun tam tersi olarak ta hayatında olumsuz bir durum yaşayan kişinin o anki yaşam doyumu düzeyi düşük çıkması beklenir. Yani yaşanan olumsuz ve olumlu durumlar yaşam doyumunu anlık olarak etkileyebilmektedir. Bundan dolayı insan hayatındaki pozitif tecrübelerin veya negatif tecrübelerin kişinin yaşam doyumu ile yakından alakalı olduğu söylenebilir (Diener vd., 1991).

Yaşam doyumu, bilişsel yönü olan bir kavram olup, kişinin yaşamak istediği hayat ile yaşadığı hayatın karşılaştırılmasıyla ortaya çıkmaktadır (Diener vd., 1985). Yaşam doyumunun bireyin kendi yaşamında beklediklerine ulaşp ulaşmadığı ile de ilgisi bulunmaktadır. Schnettler ve arkadaşlarına göre (2015) “yaşam doyumu”, iyi bir yaşamı, kaliteli bir yaşamı, tatmin edici bir yaşamı ve mutlu bir yaşama ait kavramları kapsayan geniş bir terim olmasının yanında yaşam kalitesi belirli bir yöne odaklanarak veya çeşitli alanlardan oluşan çok boyutlu bir yapı ile araştırılabilir.

“Yaşam” kelimesi içerdiği anlamlar bakımından farklılık göstermektedir. Bir diğer deyişle kişiye, “yaşamından memnunmusun?” diye sorulduğunda bu kişinin geçmiş hayatı, şu an yaşadığı hayatı ve geleceğe dair ümitleri söz konusudur (Jaber & Robert, 1983). Doyum kavramı ise, kişinin beklentilerinin, gereksinimlerinin, istek ve arzularının karşılanma durumudur (Sağar, 2014). Bundan dolayı bir kişinin yaşam doyumunun belirlenebilmesi için o kişiye eskide yaşamış olduğu hayatını, bu günkü hayatını ve gelecek hayatını kapsayıcı sorular sorulması daha uygun olacaktır.

Hoşgörü ve yaşam doyum düzeyleri gibi değer ve anlayışların toplum içerisinde yerleşmesi ve kabul görmesi ise ancak eğitim ile olabilmektedir. Bu nedenle ülkelerdeki eğitim programları bu değerler temelinde hazırlanmalıdır. Bir ülkenin gelişmişliği ile doğrudan ilgili olan eğitim programı hiç kuşkusuz ülkelerin gelişimine etki eden bütün dinamikleri de etkilemektedir. Eğitim programının kendisi de dinamik bir yapıya sahiptir. Çağın ihtiyaçlarına ve teknolojik gelişmelere göre sürekli gelişip yenilenmektedir. Bu nedenle bir ülkenin eğitim yapısına bakarak gelişip gelişmediği konusunda bilgi edinilebilir (Akınoğlu, 2005; Kayadibi, 2012). Eğitim programlarının başarılı bir şekilde uygulanması ise, bu programların uygulayıcısı olan öğretmenlere, dolayısıyla öğretmen yetiştirme sistemlerine bağlıdır. Bu nedenle; eğitim programı kadar, bir ülkenin gelişiminde ve gelecek kuşakların eğitilmesinde etkili olan bir diğer konu da öğretmenlerdir denilebilir. Öğretmenlerin de, eğitim programları gibi arz-talep ilişkisine göre sürekli yenilenmeleri gerekmektedir. Gelişmek ve toplumunu refaha ulaştırmak isteyen ülkeler için eğitim programları ve

öğretmenler büyük önem taşımaktadır (Kayadibi, 2012). Toplum içerisinde hoşgörü anlayışının yerleşmesi, hoşgörü değerini içselleştirmiş olan öğretmenlere bağlıdır. Öğretmenlerin taşıdığı oldukları değerler gelecekteki insanların değerlerini de etkilemektedir. Bu nedenle öğretmenler topluma örnek olacak şekilde seçilerek yetiştirilmelidir. Nitekim Japon eğitim felsefesi içerisinde büyük öneme sahip olan ve eğitim felsefesinin temelini oluşturan şu sözler öğretmenin ne denli bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır: *“Yetiştirmiş olduğu bütün bireyleri tekrar kullanabilen toplumlar, akılcı, çağdaş ve gelişmiş toplumdurlar. Fakat yetiştirmiş olduğu bireylerin en kalitelilerini, öğretmenlik mesleğine yönlendiren toplumlar en güçlüleridir.”* (Erdem, 2011:91)

Öğretmenler eğitim sistemi içerisinde öğreticilik sıfatlarının beraberinde eğiticilik özelliğine de sahip olmak durumundadırlar. Bu da meslek hakkında yeterince bilgi sahibi olması ve mesleki değerleri taşıması ile mümkün olacaktır (Özden, 2013). Eğiticinin önemli yönlerinden birisi kendi alanı ile ilgili bilgilerin yanısıra yine alanıyla ilgili değerleri de taşımasıdır. Öğretmenler de kendi alan bilgilerinin yanında alanlarıyla ilgili değerleri taşımak zorundadırlar (Çeliköz & Çetin, 2004).

Öğretmenler, çocuklar için anne babalarından sonra örnek aldıkları birer modeldirler. Bu nedenle öğretmenler yalnızca bilgiyi aktaran ve problem çözen kişiler değil, aynı zamanda öğrencilere bilgi, beceri ve tutumlarında da örnek olan kişilerdir. Öğretmenlerin bilgileri kadar davranışlarının da öğrenci üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Olumlu davranışlara sahip olan öğretmenler öğrencilere iyi bir model olabilecekleri gibi daha etkili bir öğrenmenin de ortaya çıkmasını sağlayacaklardır (Uca, 2015).

Araştırmanın Amacı

Öğretmenlerin taşıdığı oldukları değerler öğrencileri, dolayısıyla gelecek nesli de etkilemektedir. Öğretmenlerin taşıması gereken önemli değerlerin arasında hoşgörü de gelmektedir. Alanyazında hoşgörü ve yaşam doyumu konusunda birçok çalışma bulunmasına karşın doğrudan öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyumlarının birlikte incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmada öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyumu düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

1. Öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri nedir?
2. Öğretmen adaylarının yaşam doyumu düzeyleri nedir?
3. Öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum düzeyleri;
 - a) Yaş
 - b) Cinsiyet
 - c) Ailede öğretmen olup-olmaması
 - d) Sınıf değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyumu eğilimleri arasındaki ilişki ne düzeydedir?
5. Öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri yaşam doyumlarını yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Nicel paradigma çerçevesinde betimsel bir araştırma özelliği taşıyan bu çalışma ilişkisel tarama modelinde hazırlanmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki durumunu ve yönünü belirlemeyi hedefleyen araştırma modelidir (Karasar, 2016). Bu model çerçevesinde araştırmada öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum düzeyleri belirlenmiştir. Bunun yanında araştırmada öğretmen adaylarının; hoşgörü ve yaşam doyumları arasındaki ilişki

düzeyleri, bazı değişkenlere göre hoşgörü ve yaşam doyumlarındaki farklılaşma durumları betimlenmeye çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni; Kırgızistan’da bulunan ve bünyesinde eğitim fakültesi barındıran Kırgızistan Milli Üniversitesi, Arabaev Devlet Üniversitesi ve Oş Devlet Üniversitesi’nin eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarından oluşmuştur.

Araştırma sürecinde hem evrenin çok geniş olması hem de veri toplama imkanlarının sınırlılığı dikkate alınarak örneklem alma yoluna gidilmiştir. Örneklem belirlemede, tabakalı rastgele örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu yöntem evrende yer alan farklı alt gruplar dikkate alınarak yapılan ve tabakaların evrendeki ağırlıklarına göre temsil edilmesini amaçlayan bir yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2012). Evrenin yapısının homojen olmamasından kaynaklı olarak, bu teknik kullanılmıştır. Tabakalı rastgele örneklem alma tekniğine uygun olarak evrenin içerisinde tabakalar belirlenmiştir. Çalışmanın tabakalarını, uygulamanın yapıldığı üniversitelerde bulunan öğretmenlik alanları olan Beden Eğitimi Öğretmenliği, Bilgisayar Öğretmenliği, Biyoloji Öğretmenliği, Coğrafya Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Kimya Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Tarih Öğretmenliği oluşturmaktadır. Tabakaların her birinde yer alan alt örneklemelerin belirlenmesi ise kümeleme örnekleme tekniği ile yapılmıştır. Kümeleri 1., 2., 3. ve 4. sınıflar oluşturmuştur. Alt örneklemeler içerisinde bulunan katılımcıların seçilmesi ise, araştırmanın amacına uygun olarak herkesin katılım imkanına sahip olduğu basit tesadüfi örnekleme ile yapılmıştır (Akarsu, 2015). Ölçme araçları toplamda 771 öğretmen adayına uygulanmıştır.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Bölüm ve Sınıfa Göre Dağılımı

Bölüm	Kız	Erkek	n	%
Beden eğitimi	110	20	130	16.9
Bilgisayar öğretmenliği	9	3	12	1.6
Biyoloji öğretmenliği	15	6	21	2.7
Coğrafya öğretmenliği	12	11	23	3.0
İngilizce öğretmenliği	30	18	48	6.2
Kimya öğretmenliği	9	2	11	1.4
Okulöncesi öğretmenliği	48	4	52	6.7
Sınıf öğretmenliği	306	61	367	47.6
Tarih öğretmenliği	92	15	107	13.9
Toplam	631	140	771	100.0
Sınıf	Kız	Erkek	n	%
1	322	65	387	50.2
2	209	34	243	31.5
3	74	19	93	12.1
4	26	22	48	6.2
Toplam	631	140	771	100.0

Yukarıdaki tabloda da görüleceği gibi öğretmen adaylarının bölümleri içerisinde en çok katılımcı sayısı Sınıf Öğretmenliği bölümünde bulunmaktadır. Diğer bölümlerde katılımcı sayısının az olması çalışma evreninde yer alan bölümlerdeki öğrencilerin sayısının az olmasıyla ilişkilidir. Bunun yanında öğrencilerin sınıfları içerisinde 4. Sınıfta okuyan öğrencilerin sayılarının az olması ise araştırmanın yapıldığı dönemde 4. Sınıfların öğretmenlik uygulaması nedeniyle uygulama okullarına gönderilmiş olmaları ile açıklanabilir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlardan ilki, Gül ve Alimbekov (2018) tarafından öğretmen adaylarının hoşgörü eğilimlerini belirlemek adına geliştirilmiş olan Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği’dir. 5’li Likert tipinde tasarlanan, 4 alt boyut ve 15 maddeden oluşan

ölçekten alınabilecek en yüksek puan 75 ve alınabilecek en düşük puan ise 15'tir. Türetilen faktörler sırasıyla "Önem", "Uyum", "Empati" ve "Tutum" olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin bütün yapısı için cronbach $\alpha=0.86$ olarak hesaplanırken, her bir alt boyutta hesaplanmış olan cronbach α katsayıları ise 0.70'den yüksek olarak bulunmuştur.

Diğer ölçme aracı ise Diener ve arkadaşları tarafından (1985) geliştirilmiş, daha sonra Gül (2018) tarafından Rusça'ya uyarlaması yapılan Yaşam Doyum Ölçeği'dir. Kişinin ulaşmak istediği hayat ile ulaştığı hayat arasındaki farkı ölçerek, bu kişinin yaşam doyum düzeyini belirleyen 5 maddelik bir ölçek olan Yaşam Doyumu Ölçeği'nden alınabilecek en yüksek puan 35 ve en düşük puan ise 5'tir. Yaşam Doyumu Ölçeği tek faktörlü bir yapıya sahiptir ve tek bir toplam puan vermektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar kişinin yaşam doyumunun yüksek olduğunu, başka bir deyişle, ulaşmak istediği hayata yakın olduğunu göstermektedir. Yaşam Doyumu Ölçeği 7 dereceli (kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, biraz katılıyorum, kararsızım, biraz katılmıyorum, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum) Likert tipi bir ölçektir. Yaşam Doyumu Ölçeği'nin Rusça formunun geneline ilişkin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=0.75$ olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Veriler SPSS 24.0 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın alt problemleri çerçevesinde değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Verilerin dağılımının normallik şartını sağlayıp sağlamadığına bakılmıştır. Bunun için verilerin basıklık ve çarpıklık değerleri dikkate alınmıştır. Morgan ve arkadaşlarına (2011) göre basıklık ve çarpıklık değerleri +1.00 ve -1.00 aralığında, Field'e (2009) göre ise bu değerler +2.00 ile -2.00 aralığında bulunuyorsa verilerin normal dağılım koşulunu yerine getirdiği varsayılmaktadır. Buna göre bu araştırmanın verilerinin basıklık değerinin .90 ve çarpıklık değerinin ise .88 olduğu görülmüş ve verilerin normal dağılım koşulunu sağladığı anlaşılmıştır. Her bir alt problemde Field'a (2009) göre normal dağılım aralığı (+2 ve -2 aralığı) dikkate alınmış, basıklık ve çarpıklık değerleri verilmiştir. Bu nedenle Hoşgörü ve yaşam doyum düzeyi ile değişkenler arasındaki farklılığın belirlenebilmesi için parametrik testler olan One Way Anova testi ile Bağımsız Örneklem t Testi kullanılmıştır. Hoşgörü ve yaşam doyum arasındaki ilişkinin gücünün ölçülmesi için ise Basit Doğrusal Regresyon Analizi'nden faydalanılmıştır. Sonuçlar anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilerek yorumlanmıştır.

Bulgular

Öğretmen Adaylarının Hoşgörü ve Yaşam Doyum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum düzeyleri ile bu düzeylerin çeşitli değişkenlere göre ilişki ve farklılık durumlarına yer verilmiştir.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Hoşgörü Düzeyleri

	Aralık Değer	Min.	Max.	n	$\bar{X}$	Ss
Hiç Katılmıyorum	(1) 1.00-1.80					
Katılmıyorum	(2) 1.81-2.60					
Kararsızım	(3) 2.61-3.40	1	4.93	771	3.89	3.96
Katılıyorum	(4) 3.41-4.20					
Tamamen Katılıyorum	(5) 4.21-5.00					

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının hoşgörü eğilimine ilişkin en düşük puanın 1 ve en yüksek puanın 4.93 olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının hoşgörü eğilimine ilişkin puanlarının ortalamaları ise 3.89'dur. Elde edilen bu değer katılıyorum (4) seçeneğini ifade etmekte ve öğretmen adaylarının hoşgörü eğilimine ilişkin puanlarının, genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir. Buna göre öğretmen adaylarının genel olarak hoşgörü düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Bölümlerine Göre Hoşgörü Düzeyleri

Bölüm	n	$\bar{X}$	Ss
Sınıf öğrt.	367	3.80	.49
Beden öğrt.	130	4.10	.44
Tarih öğrt.	107	3.99	.48
Okulöncesi öğrt.	52	3.86	.59
İngilizce öğrt.	48	4.08	.40
Coğrafya öğrt.	23	4.08	.51
Biyoloji öğrt.	21	4.00	.44
Bilgisayar öğrt.	12	4.11	.57
Kimya öğrt.	11	3.81	.40

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere öğretmen adaylarının okumuş oldukları bölümler içerisinde hoşgörü düzeyi en yüksek olanı 4.11 puan ortalaması ile Bilgisayar Öğretmenliğinde okuyanlar bulunurken, en düşük hoşgörü puan ortalamasına sahip olan öğretmen adayları ise 3.80 puan ortalaması ile Sınıf Öğretmenliği bölümünde okuyanlardır.

Öğretmen Adaylarının Yaşam Doyumu Düzeyleri

Tablo 4: Öğretmen Adaylarının Yaşam Doyumu Ölçeği Puanlarının Ortalamaları

	Aralık Değer	Min.	Max.	n	$\bar{X}$	Ss
Hiç Katılmıyorum	(1) 1.00-1.87					
Katılmıyorum	(2) 1.88-2.74					
Biraz Katılmıyorum	(3) 2.75-3.61					
Ne Katılıyorum ne de Katılmıyorum	(4) 3.62-4.48	1.80	7.00	771	5.31 (25.29)	1.32
Biraz Katılıyorum	(5) 4.49-5.35					
Katılıyorum	(6) 5.36-6.22					
Tamamen Katılıyorum	(7) 6.23-7.00					

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere öğretmen adaylarının yaşam doyum puan ortalamaları $\bar{X}=5.31$ olarak hesaplanmıştır. Bulunan bu ortalama değer ölçeğin “Biraz Katılıyorum” seçeneğinin üst sınırına yakın bir değerdir. Başka bir deyişle ölçeğin “6” numaralı “Katılıyorum” seçeneğine yakın olarak bulunmuştur. Bu sonuç öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeylerinin iyi derecede olduğunu göstermektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları puanların toplamalarının ortalaması ise “25.29” olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin orjinal puanlama cetveline göre “yaşamımdan memnunum” şeklinde olan seçeneğe denk gelmektedir. Sonuç olarak, öğretmen adaylarının yaşam doyumlarının çok yüksek olmadığı, fakat düşük de olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda denilebilir ki, öğretmen adaylarının yaşam doyumları veya memnuniyetleri yüksektir.

Tablo 5: Öğretmen Adaylarının Bölümlerine Göre Yaşam Doyum Düzeyi Ortalamaları

Bölüm	n	$\bar{X}$	Ss
Sınıf öğrt.	367	5.42	1.25
Beden öğrt.	130	5.35	1.38
Tarih öğrt.	107	5.05	1.33
Okulöncesi öğrt.	52	5.71	.97
İngilizce öğrt.	48	4.89	1.58
Coğrafya öğrt.	23	4.69	1.25
Biyoloji öğrt.	21	4.90	1.70
Bilgisayar öğrt.	12	5.33	1.55
Kimya öğrt.	11	6.00	.63

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere öğretmen adaylarının okumuş oldukları bölümler içerisinde yaşam doyum düzeyi en yüksek olanı 6.00 puan ortalaması ile Kimya Öğretmenliğinde okuyanlar bulunurken, en düşük yaşam doyum puan ortalamasına sahip olan öğrenciler ise 4.69 puan ortalaması ile Coğrafya Öğretmenliği bölümünde okuyanlardır.

Öğretmen Adaylarının Yaş Değişkenine Göre Hoşgörü ve Yaşam Doyum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde tek yönlü varyans analizi (One way ANOVA) ile öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum eğilimlerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığı sınınanarak bu analiz sonucunda ulaşılan bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 6: Öğretmen Adaylarının Hoşgörü ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Analizi

	Varyans Kaynağı	Sd	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Fark	Basıklık	Çarpıklık
Hoşgörü	Gruplar arası	3	1.699	0.566	1.99	.11	-	.73	1.29
	Gruplar içi	767	217.910	0.284					
	Genel	770	219.609						
Yaşam Doyumu	Gruplar arası	3	12.36	4.12	2.37	.06	-		
	Gruplar içi	767	1332.78	1.73					
	Genel	770							

Tablo 6’da görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının hoşgörü eğilim düzeylerinde yaş değişkeninin anlamlı bir farklılığa yol açmadığı görülmüştür ($p \geq 0,05$). Öğretmen adaylarının yaşam doyum eğilim düzeyi ise .06 olarak bulunmuştur. Buna göre öğretmen adaylarının yaşam doyum eğilim düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p \geq 0,05$).

Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Hoşgörü ve Yaşam Doyumu Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 7: Öğretmen Adaylarının Hoşgörü ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	Ss	t	p	Basıklık	Çarpıklık
Hoşgörü	Kız	631	3.41	.037	2.92	.00	1.65	.74
	Erkek	140	3.67	.070				
Yaşam Doyumu	Kız	631	5.30	1.36	1.10	.218		
	Erkek	140	5.42	1.12				

Hoşgörü ve Yaşam Doyumu Ölçeği'nin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem için t-testi ile test edilmiştir. Tablo 4'te görüldüğü gibi hoşgörü ölçeğinin alması olduğu değerlerde cinsiyet bakımından erkeklerin lehine bir farklılık vardır. Yaşam doyum düzeyinde ise anlamlılık değeri 0.05'ten büyük çıktığı için cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek öğretmen adayları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Öğretmen Adaylarının Ailelerinde Öğretmen Olup Olmaması Değişkenine Göre Hoşgörü ve Yaşam Doyumu Düzeylerine İlişkin Bulgular

Bu alt başlık altında, öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum düzeylerinin Ailede Öğretmen Olup Olmaması değişkeni çerçevesinde, bağımsız örneklem t-testine göre anlamlı olarak bir farklılığın bulunup bulunmadığı test edilmiş ve ulaşılan sonuçlar tablolastırılmıştır.

Tablo 8: Öğretmen Adaylarının Hoşgörü ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin Ailede Öğretmen Olup-Olmaması Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

	Ailede Öğretmen	n	$\bar{X}$	Ss	t	p	Basıklık	Çarpıklık
Hoşgörü	Var	220	4.10	.40	.18	.85	-.95	-1.09
	Yok	551	4.09	.02				
Yaşam Doyumu	Var	220	5.39	1.35	.97	.33		
	Yok	551	5.28	1.30				

Tablo 8'de görüldüğü gibi ailelerinde öğretmen olup-olmaması değişkenine göre öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmamaktadır ($p \geq .05$).

Öğretmen Adaylarının Sınıf Değişkenine Göre Hoşgörü ve Yaşam Doyumu Düzeylerine İlişkin Bulgular

Bu alt başlıkta, öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyumları üzerinde sınıf değişkeninin anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığı tek yönlü varyans analizi (One way ANOVA) yardımıyla değerlendirilerek elde edilen sonuçlar tablolastırılmıştır.

Tablo 9: Öğretmen Adaylarının Hoşgörü ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

	Varyans Kaynağı	n	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Fark	Basıklık	Çarpıklık
Hoşgörü	Gruplar arası	3	6.089	2.030			1 – 2		
	Gruplar içi	767	213.520	.278	7.291	.00	1 – 4		
	Genel	770	219.609					1.04	.20
Yaşam Doyumu	Gruplar arası	3	3.35	1.11					
	Gruplar içi	767	1341.79	1.74	.638	.59	-		
	Genel	770							

Tablo 6’da görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının hoşgörü eğilim düzeyleri, sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğretmen adaylarının okudukları sınıf değişkenine göre farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Games-Howell testi sonuçlarına göre, 1. ve 2. Sınıflar ile 1. ve 4. Sınıflar arasında 1. sınıfların lehine anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. Buna göre 1. Sınıf öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri 2. ve 4. sınıf öğretmen adaylarından daha yüksektir. Öğretmen adaylarının yaşam doyumu düzeylerinin ise sınıf değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür ($p \geq .05$).

Öğretmen Adaylarının Hoşgörü ve Yaşam Doyumu Eğilimleri Arasındaki İlişki Düzeyi

Öğretmen adaylarının Öğretmen Adayları Hoşgörü Eğilim Ölçeği ile Yaşam Doyumu Ölçeği’nden aldıkları puanlar arasındaki ilişkiyi test etmek için Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısına bakılmıştır. Sonuçlar tablolastırılarak sunulmuştur.

Tablo 10: YDÖ ve ÖAHÖ Arasındaki İlişki

		Hoşgörü	Yaşam Doyumu
Hoşgörü	r	1	.104**
	p		.004
	n	771	771
Yaşam Doyumu	r	.104**	1
	p	.004	
	n	771	771

*. 0.05 Düzeyinde anlamlı

**. 0.01 Düzeyinde anlamlı

Tablo 10’da görüldüğü gibi Yaşam Doyumu Ölçeği’nin (YDÖ) ve Öğretmen Adayları Hoşgörü Eğilim Ölçeği’nin (ÖAHEÖ) arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r(771)=0.104$, $p<0.01$). Başka bir deyişle öğretmen adaylarının Hoşgörü Eğilim Ölçeği’nden almış oldukları puanlar arttıkça Yaşam Doyumu Ölçeği’nden almış oldukları puanları da artmaktadır.

Öğretmen Adaylarının Hoşgörü Düzeylerinin Yaşam Doyumlarını Yordama Düzeyi**Tablo 11:** Öğretmen Adaylarının Hoşgörü Eğilimlerinin Yaşam Doyumlarını Yordama Düzeyine İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata	B	T	R	R ²	F	p
Yaşam Doyumu	.283	.097	.104	2.903	.104 ^a	.011	8.425	.004

Yukarıdaki tablo incelendiğinde öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyinin yaşam doyum düzeylerinin %1.1'ini açıklama gücüne sahip olduğu görülmüştür. ($R=.104$, $R^2=.011$, $p<.05$). Bu sonuca göre öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeyleri hoşgörü düzeylerini etkilemektedir.

Tartışma**Hoşgörü Eğilimine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları***a) Öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerine ilişkin bulguların tartışma ve yorumları*

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının öncelikle hoşgörü eğilim düzeyleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının hoşgörü ölçeğinden almış oldukları puanların ortalamasının 3.89 olduğu görülmüştür. Bu da öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarında hoşgörü düzeyinin yüksek çıkması öğrencilerin henüz hayatın ciddi sıkıntılarıyla yüz yüze gelmemiş olmalarından kaynaklı olduğu söylenebilir. Buna benzer başka bir çalışmada (Khalid & Mahmood, 2013; Şahin, 2011; Stevens & Charles, 2005) ise, öğrenciler ve öğretmenlerin hoşgörü düzeyleri ölçülmüş ve araştırma sonucunda öğrencilerin hoşgörü düzeylerinin öğretmenlerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmacı bunun nedeninin öğrencilerin herhangi bir baskı altında olmadığını ve öğretmenlerin ise sosyal baskı ve normların daha fazla etkisi altında kaldığı söylemişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin öğrencilerden daha fazla toplum içerisinde vakit geçirdiklerini, daha fazla iletişim halinde olduklarını ve bu nedenle öğretmenlerin hoşgörü düzeylerinin öğrencilerden daha düşük olduğunu belirtmişlerdir. Literatürdeki bu çalışmalar ve bulguları, araştırma sonucunda ulaşılan öğretmen adaylarının hoşgörü eğilimlerinin yüksek olmasının nedenini de açıklamaktadır.

Öğretmen adaylarının hoşgörüyle ilgili düşüncelerinin belirlenmesinin amaçlandığı başka bir çalışmada (Şahin, 2011) öğretmen adaylarının hoşgörü ve hoşgörü eğitiminin hem toplum hem de eğitim kurumları bakımından gerekli olmasının farkında oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde yer alan bu çalışmanın bulguları, öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin yüksek çıkması, dolayısıyla hoşgörünün gerekliliğine olan inançlarının yüksek olduğu bulgularıyla örtüşmektedir.

Amerika'da yapılan başka bir çalışmada (Stevens & Charles, 2005), çok kültürlü bir yapıya sahip olan öğretmen adaylarının hoşgörü algılarını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu nedenle 51 öğretmen adayına bir video izletilerek, dört açık uçlu soru sorulmuştur. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının ayrımcılığın yaygın olarak görüldüğünü ve Amerika toplumunda tarihten bu yana devam ettiğini vurguladığı; ırkçılık, etnik köken gibi çeşitlilikler konusunda da farkındalıklarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum, çalışmada öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin yüksek çıkması ve öğretmen adaylarının hoşgörünün önemini anladıkları sonucunu desteklemektedir.

b) Öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılaşma durumlarına ait bulguların tartışma ve yorumları

Öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri yaş değişkenine göre küçük sınıflardan büyük sınıflara doğru çıkıldıkça yükseldiği, ancak bu değerin anlamlı olmadığı görülmüştür. Bunda

öğrencilerin yaşları arttıkça hayatın zorluklarıyla daha fazla karşılaşmaları, öğretmenler ve okul yöneticileriyle daha fazla ilişki içerisinde olmaları etkili olduğu söylenebilir.

Cinsiyet değişkeninde erkeklerin lehine bir farklılaşma söz konusudur. Erkeklerin hoşgörü düzeyleri kız öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Büyükkaragöz ve Kesici (1996) tarafından öğretmenlerin hoşgörü ve demografik tutumlarını ölçmek için yapılan çalışmada ise sonuç kızların lehine anlamlı çıkmıştır. Bu çalışmada erkekler daha hoşgörülü sonucu çıkarken, Büyükkaragöz ve Kesici (1996)'nin çalışmalarında ise kızlar daha hoşgörülü çıkmıştır. Bunun sebebinin, bu çalışmanın çalışma grubunun öğretmen adaylarından oluşması ve diğer çalışmanın çalışma grubunun ise öğretmenlerden oluşması olduğu söylenebilir. Ayrıca örneklem büyüklüğünün, araştırmanın yapıldığı ülkelerin sosyo-kültürel yapılarının da etkili olduğu düşünülebilir.

Öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin sınıf değişkenine göre farklılaşması söz konusudur. Buna göre daha düşük sınıflarda okuyanlar, üst sınıflarda okuyarlardan daha hoşgörülü bulunmuştur. Yukarıda da belirtildiği gibi yaşın ilerlemesi ve dolayısıyla okuduğu sınıfın da artması hoşgörü de bir eksilmeye neden olmaktadır. Hayatın zorlukları ile karşılaşma, öğretmen ve okul yöneticileriyle daha fazla iletişim kurma vs gibi nedenlerden dolayı öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinde bir eksilme olmaktadır.

Yaşam Doyumu Eğilimine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

a) *Öğretmen adaylarının yaşam doyumu düzeylerine ilişkin bulguların tartışma ve yorumları*

Öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeyleri yüksek olarak belirlenmiştir. Bu sonuç literatürde yer alan bazı çalışmaların bulgularıyla da örtüşmektedir (Bulut ve Bulut Serin, 2016; Boardman, 1985).

Kabasakal ve Uz-Baş (2013) yaşam doyumu konusunda öğretmen adaylarına yönelik yapmış oldukları araştırmalarında, öğretmen adaylarının yaşam doyum ölçeğinden almış oldukları puanı 22.44 olarak bulmuşlardır. Literatürde yer alan Uz-Baş'a (2011) ait olan bir diğer çalışmada ise, öğretmen adaylarının genel yaşam doyum toplam puanları 22.20 olarak bulunmuştur. Gündoğar ve arkadaşları (2007) ise üniversite öğrencilerinin yaşam doyum puanlarını 21.07 olarak bulmuştur. Araştırmalarda elde edilen yaşam doyum puanlarına bakıldığında hepsinin yüksek düzey olduğu görülmektedir.

Literatürde yer alan Erdamar ve Demirel (2016) tarafından öğretmenlere yönelik yapılan bir çalışmada öğretmenlerin yaşam doyum düzeylerinin orta düzey olduğu bulunmuştur. Bunun nedenleri arasında iki çalışmanın örneklem grubunun farklı olmasının yer aldığı söylenebilir. Bu araştırmanın çalışma grubu öğretmen adayları olan eğitim fakültesi öğrencilerinden oluşurken, puanları orta düzey çıkan diğer araştırmanın çalışma grubu ise öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu da sonuçların değişmesinde etki edebilmektedir.

b) *Öğretmen adaylarının yaşam doyumu düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılaşma durumlarına ait bulguların tartışma ve yorumları*

Çalışmada öğretmen adaylarının yaşam doyumu düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Literatüre baktığımızda bu durumu destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Kıvılcım (2014) öğretmenlerin yaşam doyumlarının yaş değişkenine göre farklılaşmadığını tespit etmiştir.

Araştırmada öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre yaşam doyum düzeylerine bakılmıştır. Buna göre öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre bir farklılaşma bulunmamıştır. Yaşam doyum bireyin fiziki şartlarının iyileşmesi durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu durumun cinsiyet ve yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşmaması beklenmektedir. Çünkü fiziki ihtiyaçların varlığı erkek ve kadında değişmemektedir. Her insan

yaşam kalitesini yükseltmek istemekte ve bu yolda çalışmaktadırlar. Literatüre bakıldığında benzer bulguların olduğu çalışmalar bulunmaktadır. Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman'ın (2005) yapmış olduğu çalışmada benzer sonuçlara ulaşılarak öğretmenlerin yaşam doyum düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Şahin (2011) öğretmenler düzeyinde hazırlamış olduğu çalışmada da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Kıvılcım'ın (2014) çalışmasında da öğretmenlerin yaşam doyum düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Bu sonuca benzer başka çalışmalarda bulunmaktadır (Ünal, 2015).

Öğretmen Adaylarının Hoşgörü ve Yaşam Doyumu Eğilimlerine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Yaşam Doyumu Ölçeği'nin (YDÖ) ve Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği'nin (ÖAHÖ) arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r(771)=0.104, p<0,01$). Başka bir deyişle öğretmen adaylarının Hoşgörü Eğilim Ölçeği'nden almış oldukları puanlar arttıkça Yaşam Doyumu Ölçeği'nden almış oldukları puanları da artmaktadır. Literatürde yaşam doyum ve hoşgörü beraber bulunmadığı için, yaşam doyum ile ilişkisi araştırılan diğer değişkenlere bakıldığında 3 çalışma dikkat çekmektedir.

Niwas, Jaidka ve Sehgal (2015), yaşam doyum ve öğretim tutumları arasında pozitif yönlü bir ilişki bulmuştur. Ergün (2016), yaşam doyum ve iş doyum arasında pozitif yönlü bir ilişki bulmuş, Erdamar ve Demirel (2016) de; yaşam doyum ve iş doyum arasında pozitif yönlü bir ilişki bulmuştur. Dikkat edildiğinde yaşam doyum ile öğretim tutumu ve iş doyumlarının pozitif yönde bir ilişki sergilediği görülmektedir. Pozitif psikoloji içerisinde yer alan faktörlerin birbirleri ile aralarında pozitif yönlü bir ilişki bulunması doğal olarak karşılanmaktadır. Yaşamdan memnuniyetleri yüksek olan insanların öğretim tutumları, hoşgörüleri, iş doyumlarının da yüksek olması beklenir. Bu nedenle literatürdeki bulguların bu çalışmanın bulgularını desteklediği söylenebilir.

Öğretmen Adaylarının Yaşam Doyumlarının Hoşgörü Eğilimlerini Yordama Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin yaşam doyumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Pozitif psikoloji içerisinde yer alan hoşgörü değerinin yaşam doyumunun yordayıcısı olması, alanyazında yapılmış olan bazı çalışmaların sonuçlarıyla da örtüşmektedir.

Deniz ve Işık (2010) tarafından yapılmış bir çalışmada stresle başa çıkabilme durumunun yaşam doyumunu anlamlı olarak yordadığı, Oladipo ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan bir çalışmada hayatın gerçekliğiyle başa çıkma düzeyinin yaşam doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çeçen (2008) tutarlılık duygusu, anlaşılabilirlik duygusu ve benlik saygısının yaşam doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç

Bu araştırma Kırgızistan'da bazı üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum düzeylerini belirlemek ve bazı değişkenlere göre ilişki durumunu ve farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek üzere yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre öğretmen adaylarının hoşgörü düzeyleri ile yaşam doyum düzeyleri "yüksek düzey" olarak belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının her iki ölçme aracından almış oldukları puanların yüksek çıkmasından dolayı hoşgörü ve yaşam doyum arasında pozitif bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Dolayısıyla yaşam doyumları, diğer bir deyişle ekonomik imkanları iyi olan öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin de yüksek olduğu söylenebilir. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilerin öğrenci olmak yanında, gelecekte iş bulup bulamayacakları veya para kazanıp

kazanamayacakları gibi hayatın gerçekleriyle yüzyüze kalmaları düşünüldüğünde çevrelerine karşı göstermiş oldukları tutumlarında da bir değişiklik olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada elde edilen diğer bir sonucu olan sınıf değişkenine göre öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum düzeylerinde sınıf düzeyinin artmasına bağlı olarak bir azalma olduğu belirlenmiştir. Bu durumun beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Çünkü hoşgörü genetik olarak aileden çocuğa gelen bir değer olmayıp bireyin içinde yaşamış olduğu toplumun değer ve yargılarına göre kazandığı bir değerdir. Dolayısıyla üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin üniversite çevresi ile henüz yeni tanışmış olması ve sınıf düzeyi arttıkça yaşamın zorluklarına düşüncelerinde daha çok yer vermeye başlamasıyla hoşgörü ve yaşam doyumunu düzeyinde negatif yönde bir değişim olacaktır.

Bu araştırmada elde edilen önemli sonuçlardan birisi de öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyumları arasında pozitif yönde bir ilişkinin olmasıdır. Eğitim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenler gelecek neslin hoşgörlü olarak yetişmesinde birinci derecede öneme sahiptirler. Bu nedenle hoşgörü düzeyi yüksek olan bir öğretmenin öğrencilerini de hoşgörlü birer birey olarak yetiştirmesi beklenir. Öğretmenlerin hoşgörü düzeyleri henüz bu mesleğe başlamadan önce bilinmesi ve bu yönde tedbirler alması gerekmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarının bu bağlamda katkı sağlayacağı, dolayısıyla öğretmenlerin hoşgörü değerlerinin önceden belirlenmesi ve artırılması adına hizmet edeceği düşünülmektedir.

Öneriler

- Çalışmada öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum eğilimleri cinsiyet, yaş, sınıf değişkenlerine göre incelenmiştir. Hoşgörü ve yaşam doyum eğilimleri farklı değişkenlere göre incelenebilir.
- Bu çalışmada yalnızca iki ölçek arasındaki ilişki ve farklılık durumu incelenmiştir. Farklı ölçekler kullanılarak öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyumları incelenebilir.
- Bu araştırmada öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyumları araştırılmıştır. Gelecek araştırmacılar öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam düzeylerine etki eden değişkenleri araştırabilirler.
- Bu çalışmada öğretmen adaylarından oluşan 771 kişilik bir örneklem grubu seçilmiştir. Daha sonraki araştırmacılar farklı örneklem grupları seçerek çalışabilirler.
- Araştırmada eğitim fakültesi öğrencilerinin sınıf düzeylerinin arttıkça hoşgörü ve yaşam doyum düzeylerinin de azaldığı görülmüştür. Buna göre eğitimciler öğretmen adaylarının hoşgörü ve yaşam doyum düzeylerinin azalmaması için önlem alabilirler.
- Çalışmada öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin yaşam doyumlarına bağlı olarak arttığı görülmüştür. hoşgörü değerinin yaşam doyumunu ile ilişkisi üzerine daha derinlemesine çalışmalar yapılabilir.
- Çeşitli eğitsel etkinlikler düzenleyerek öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin artırılması yönünde çalışmalar yapılabilir. Bu şekilde hoşgörü düzeyleri öğrencilerin aktif katılımıyla yükseltilerek daha anlayışlı bir sınıf ortamı oluşturulabilir.
- Öğrencilerin hoşgörü düzeylerine artırmak için seminerler düzenlenebilir.

Kaynakça

- Akarsu, B. (2015). Hipotezlerin, Değişkenlerin ve Örneklemen Belirlenmesi. *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde, M. Metin (Ed.), Ankara: Pegem Akademi.
- Akinoğlu O. (2005). Türkiye’de Uygulanan ve Değişen Eğitim Programlarının Psikolojik Temelleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22, 31-46

- Аскеров, А. Г. (2011). Исторические Аспекты Толерантности, Толерантность В Современном Мире: Опыт Междисциплинарных Исследований. Внутри *Сборник Научных Статей I Международной Научно-Практической Конференции* (36-37), Ярославский Государственный Педагогический Университет Им. К.Д Ушинского, Россия.
- Avşaroğlu, S. Deniz, M. E. ve Kahraman, A. (2005). Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1): 115-129.
- Bulut, C. ve Bulut Serin, N. (2016). Öğretmen Adaylarının Üniversite Yaşamına Uyum Düzeyleri İle Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of New Trends In Arts, Sports & Science Education*, 5(4): 1-7.
- Büyükkaragöz, S. ve Kesici, Ş. (1996). Öğretmenlerin Hoşgörü ve Demokratik Tutumları. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(3): 353-365.
- Büyükoztürk, Ş. vd. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çeçen, A. (2008). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordamada Bireysel Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu, Aile Bütünlük Duygusu ve Benlik Saygısı. *Journal of Theory and Practice in Education*, 4(1): 19-30.
- Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarını Etkileyen Etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 162, 136-145.
- Dağlı, A. ve Baysal N. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1250-1262, Doi:10.17755/esosder.75955.
- Demirbaş, M. (2015). Bilimsel araştırma ve Özellikleri. *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde, (2. Baskı), M. Metin (Ed.), Ankara: Pegem Akademi.
- Deniz, M. E. ve Işık, E. (2010) Positive and Negative Affect, Life Satisfaction, and Coping With Stress By Attachment Styles In Turkish Students. *Psychol Rep*, 107(2): 480-90.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Buletin*, 95 (3): 542-575.
- Diener, E. Emmons, R. Larsen, R. & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assesment*, 49 (1):71-75.
- Diener, E. Colvin, C. R. Pavot, W. G. & Allman, A. (1991). The Psychic Costs of Intense Positive Affect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(3): 492-503.
- Доранова, А. Д. (2016) Толеранттуулук Илимий Изилдөөнүн Объектиси. *Известия Вузов*, 12: 261-263.
- Erdem, A. R. (2011). Eğitim Fakültelerinde Uygulanan Öğretmen Yetiştirme Programlarının Felsefesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9: 89-97.
- Erdamar, G. ve Demirel, H. (2016). Job and Life Satisfaction of Teachers and the Conflicts They Experience at Work and at Home. *Journal of Education and Training Studies*, 4(6): 164-175.
- Ergün, B. (2016). *İş Doyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki: Öğretmenler Üzerinde Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. London: SAGE.
- Flick, U. (2013). *Qualitative Data Analysis*. London: Sage publications.

- Gül, Y. E. (2018). *Öğretmen Adaylarının Hoşgörü ve Yaşam Doyumu Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kırgız-Türk Manas Üniversitesi, Bişkek.
- Gül Y. E. ve Alimbekov A. (2018). Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Manas Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4): 77-87.
- Gündoğar, D. vd. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordayan Etkenlerin İncelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10: 14-27.
- Gündüz, M. (2019). Öğretmen Adaylarının Sahip Oldukları Hoşgörü Düzeylerinin Belirlenmesi. *SDU International Journal of Educational Studies*, 6(2), 43-52. Doi:10.33710/sduijes.606172
- Jaber, F. G. ve Robert J. L. (1983). Rethin king Life Satisfaction. *Human Organization*, 42(1): 30-38.
- Kabasakal, Z. ve Uz Baş A. (2013). Öğretmen Adaylarında Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Problem Çözme Becerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal Of Research In Education And Teaching*, 2(1): 27-35.
- Kant, I. (1987). *Critique of Judgment*. (Translated by Pluhar W.) Cambridge: Hackett Publishing.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (31. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kavcar, C. (1995). Açılış Konuşması. *Hoşgörü ve Eğitim Toplantısı* içinde, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ortak Yayın, Ankara.
- Kayadibi, F. (2012). Eğitim Kalitesine Etki Eden Faktörler ve Kaliteli Eğitimin Üretime Katkısı. *Journal of Istanbul University Faculty of Theology*, 3: 71-94
- Kaymakcan, R. (2008). Hoşgörü ve Eğitimi, *Dem Dergi*, 2(6):114-119.
- Khalid, S. ve Mahmood, N. (2013). A Measure of Students' and Teachers' Level of Tolerance Towards Religious and Social Factors. *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology*, 11(2):77-83.
- Kıvılcım, P. (2014). *Öğretmenlerde İş Doyumu, Özyeterlik İnancı ve Yaşam Doyumu İlişkisinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi, Mersin.
- Marjoka, V. D. (2012). The Nature of Tolerance and the Social Circumstances in Which it Emerges. *Urrant Sociology*, https://www.academia.edu/7358004/The_nature_of_tolerance_and_the_social_circumstances_in_which_it_emerges (erişim tarihi: 26.03.2017)
- Memduhoğlu, H. B. (2007). *Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Türkiye'de Kamu Liselerinde Farklılıkların Yönetimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Morgan G. A. & et al. (2011). *IBM SPSS for Introductory Statistics: Use and Interpretation* (4th ed.). New York: Taylor & Francis Group.
- Niwas, R. vd. (2015). Life Satisfaction Among Rural And Urban School Teachers of Punjab in Relation To Their Teaching Attitude. *International Journal of Innovative and Applied Research*, 3(8):34-39.
- Oladipo, S. E. vd. (2012). Psychological Predictors of Life Satisfaction Among Undergraduates. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 82: 292-297.
- Özden, Y. (2013). *Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: Pegem Akademi.

- Özer, M. ve Karabulut, Ö. Ö. (2003). Yaşlılarda Yaşam Doyumu. *Geriatrici*, 6(2): 72-74.
- Sağar, M. E. (2014). *Lise Öğrencilerinin Madde Bağımlılığına Yönelik Tutumları ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Schnettler, vd. (2015). Analyzing Food-Related Life Satisfaction And Others Predistors Of Life Satisfaction İn Central Chile. *Spanish Journal of Psychology*, 18(38):1-14.
- Stevens, R. ve Charles J. (2005). Preparing Teachers to Teach Tolerance. *Journal Multicultural Perspectives*, 7(1): 17-25, doi: 10.1207/s15327892mcp0701_4.
- Sullivan, J. L., Piereson, J. & Marcus G. E. (1993). *Political Tolerance and American Democracy*. Chicago: The University Of Chicago Press.
- Şahin, Ç. (2011). Perceptions Of Prospective Teachers About Tolerance Education. *Educational Research And Reviews*, 6(1):77-86.
- Tarhan, N. (2014). *Güzel İnsan Modeli*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Türe H. ve Ersoy A. F. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Hoşgörü Algısı. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 5(2): 31-56.
- Uca, M. A. (2015). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları İle Hoşgörü Değerine Sahip Olma Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Uz-Baş, A. (2011). Investigating Levels And Predictors Of Life Saticfaction Among Prospective Teachers. *Eurasian Journal of Educational Research*, 44: 71-88.
- Ünal, A. (2015). *İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve Yaşam Anlamı Değişkenlerinin İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Mesleki Bağlılıkları Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Veenhoven, R. (1991). Is Happiness Relative?. *Social Indicators Research*, 24: 1-34.
- Widmalm, S. (2005). Trust and tolerance in India: findings from Madhya Pradesh and Kerala. *India Review*, 4: 233-257.